Ч. 188 (13.136). Львів, пятниця 26. серпня 1932. Poczłowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

Редакція і адміністрація: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 4·00 зол.
Чвертьрічне 12·00 „
Піврічне 24·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей. Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В справі оголошень звертатися до адміністрації.
Ціна одного примірника 20 сот.

Політичні проблеми сучасної Австрії.

(Від нашого кореспондента.)

Відень, 22. серпня 1932.

На днях приняли в австрійському парляменті більшістю одного тільки голосу (81:80) т. зв. *льозанську умову*, що забезпечує державі так довго ожидану позичку. Не хочемо тут пускатися в деталі парляментарних короводів, у поодинокі фази творення тої „більшости", бо чи ще одна дискредитація австрійського парляментаризму більше або менше, це вже всім і всюди байдуже. Головне питання те, чи нова умова корисна, чи некорисна для Австрії.

Стабілізація шілінга, збільшення девізових запасів Національного Банку, санація державних залізниць, нові кредити для господарства, можливість нової кравої позички, ба — другий ратунок Австрії — це гасла, якими мотивують конечність ухвали того пакту. Чи ці користи дійсно такі блискучі? Чи може означають вони таки довершення політичного та фінансового рабства Австрії, як це твердять противники Льозанни?

Фактом є, що умовини, під якими дали Австрії нову позичку, *дуже тяжкі й болючі*. Перш усього найбільша часть нового 300-міліонового кредиту призначена на покриття старих задовжень держави. Для наглих, біжучих потреб лишилися які 60 міліонів шілінгів. І за такий „жебрацький дар" треба було взяти на себе зобовязання *зректися аж до 1952 року всякої, навіть господарської злуки з Німеччиною.* Ясно, що в цьому й лежить ціла трагедія тої ухвали австрійського парляменту. Не треба аж дальших коментарів, аби зрозуміти, що тимсамим усякі спроби тим чи іншим способом здійснити бажання австрійського населення до злуки з рідним німецьким народом на довгі роки унеможливлені, що тимсамим довершений *тріюмф французької заграничної політики супроти Німеччини.* Не тільки що за дальших 20 літ унеможливлено цю, таку непривмну французам злуку Австрії з Німеччиною, але й зміцнено одночасно французький вплив на дунайський простір, опанування котрого керманичам на париському ке д'Орсей мусить лежати тимбільше на серці, що там у полуднево-східній Европі і на Балкані, чимраз сильніше дають́ся відчувати й *італійські заходи до політичної експанзії.* Це дуже добре пізнали вже політичні кола Німеччини. З правдивою тривогою, почасти й із резиґнацією коментують німецькі щоденники події в Австрії. Слушно говорять вони, що зроблено ґрунтовну зміну політичного лиця середущої Европи, котра чимраз більше ставатиме звичайною кольонією могутньої Франції.

Пізнали і відчувають це також в Австрії. Знають це дуже добре і в тих партійних колах, котрі голосували тепер за ухвалою пакту. Не підлягає ніякому сумніву, що й ніякий інший уряд не був би в силі найти тут ліпший вихід. Що тепер Австрія мусіла піддатися політичному диктатові Франції, це прийшло з такою конечністю, що тому годі було противитися. Навіть сильніша рука, як теперішній канцлер Дольфус, ось як напр. недавно померший д-р Зайпель, не моглаб поступити інакше. Менше з тим, що д-р Зайпель, як реальний політик, згори тримався французької орієнтації, але й ґакенкрайцлери, що найгостріше опонують проти нової позички, не поралиб щось кращого. А мусіло прийти до того головно тому, що версайський мир обкроїв усі можливости господарського розвитку малої австрійської республики, котра потім і сама собі відтяла всі дороги до санації, тримаючись під впливом соц.-демократичної партії просто божевільної політики *роздробовування ріжних „соціяльних здобутків" для робітництва і непомірного переповнення державної урядничої єрархії.* Збіднівша зовсім Австрія позволила собі на такі фінансові витрати на безробітних, на обовязкове обезпечення, на творення дорогих кас хорих, на соціяльні фонди, на публичні будівельні допомоги, на демагоґічну охорону льокаторів і т. д., і т. д. І це все в таких ґрандіозних розмірах, що навіть у таких богатих країнах, як Франція, Анґлія, Голяндія, і мови про таке нема. До того число публичних урядовців мабуть ніде інде на світі розмірно не таке високе, як в Австрії. Чи отже дивуватися, що нема виходу з вічних фінансових клопотів, що треба жебрати за всяку ціну і під усякими умовинами за позичкою за границею? Дорога до самопомочи, рятунок сам із себе нині вже неможливий. Тому, якби там і не було, боротьба проти нової льозанської позички і її умовини зовсім безвиглядна і зайва.

Поминаючи вже господарський занепад та політичне знесилення, Австрія потерпіла на днях ще інші болючі страти. Умерли протягом кількох днів два її найвизначніші політичні проводирі, д-р Зайпель і др Шобер.

Д-р Іґнац *Зайпель* здобув собі світову славу з часів першого свого премієрства, коли він у повному значінні слова „рятував" Австрію, зробивши край грошевій інфляції. Завдяки його енерґії та зручній заграничній політиці упорядковано тоді державні фінанси та заведено політичний лад в Австрії. Майже до самої смерти, стоячи на чолі християнсько-суспільної партії, брав він активну участь у політичних подіях. Поранений важко кулею політичного фанатика, здавна хорий на діябетику та знеохочений вічними політичними інтриґами, він в останньому часі кермував більше за кулісами. Крім завзятих і непримиримих його ворогів — соціяльних демократів — уся Австрія глибоко порушена наглою смертю свого улюбленого проводиря і ґенія Зайпеля.

Д-р Йоганнес *Шобер*, довголітній президент віденської поліції, був наслідником Зайпеля у премієрстві та й тепер у смерти. Він, не займаючись з початку ніякою політикою, репрезентував у собі коректного та амбітного старо-австрійського державного урядовця. Тримався він тих засад і підчас свого канцлерства, яке обняв зараз по резиґнації Зайпеля. Привитаний тоді як канцлер „сильної руки", д-р Шобер небавком упав жертвою своєї „леґальности" та партійних інтриґ. Відомий з тих часів його нещасливий конфлікт з гаймверами. Після уступлення з премієрства д-р Шобер служив свому народові дальше на чолі т. зв. національного господарчого бльоку, ініціятором котрого він був.

Хоч Зайпель і Шобер змагали до тої самої цілі — до відбудови Австрії, — то ділила їх часто дорога до неї. Зайпель, хоч не був явним противником злуки з Німеччиною, то всетаки не піддержував з оглядів зовнішньої політики ідеї „аншлюсу". Зате Шобер виступав явно за злукою, яку хотів осягнути принаймеще на господарському полі. Його плян митної унії з Німеччиною та нещасливий для Австрії, як для самого Шобера, кінець того пляну мабуть загально відомі. Що ані Зайпелеві, ані Шоберові не удалось довершити їхніх політичних цілей, *у тому трагедія їх обох.* Для австрійського населення їх смерть тимбільше болюча, що нема між сучасними її політичними діячами ані одного, що міг би по авторитеті, по форматі, як і по величині духа, рівнятися з помершими. В найбільших своїх клопотах і турботах сучасна Австрія лишилася без проводирів!

Віденець.

Наші завдання перед виставою в Шикаґо.

Ніяка держава ані ніякий культурний нарід не легковажить сили пропаґанди. За неї хапаються сильні і слабі.

Національна пропаґанда — це не крикливе самозахвалювання або голошення пустих кличів, від яких чужий не змерзне, а свій не впріє. Це відповідні зусилля показати націю в її найкращих змаганнях до осягнення вповні незалежного істнування. Коли не маємо змоги показати чужинцям наших досягнень та умовин розвитку у нас, дома, тоді покажім їх поза нашою територією. Тому нам треба користати з усіх вистав, на які нас лише допускають.

Як відомо, у 1933 р. буде світова вистава в Шикаґо. Це буде вистава „Поступу". Хто тільки мав нагоду оглянути те, що до цієї пори зробило Шикаґо для уладження вистави, цей мусить вірити, що поступ людської думки не має меж. Можна поминути напр. такі чисто технічні дива, як бульвари на озері Мишиґен, штучні острови та прегарні получення з берегом. Можна поминути такі будівлі, як богатої акварії, великанського стадіону, чаруючої планетарії. На виставовій площі стоять уже будівлі, які поражають своїми розмірами й архітектурою. Здавалось би, що в архітектурі вже не найти нових форм, а все таки вони є, людський дух необмежений.

Між тими дивами мають українці показати свої цінности. Щоби це випало вдатно й доцільно, треба над цим подумати всім українцям, головно в Галичині. Тут не можна обійтися без якогось центрального органу, який, маючи на оці всебічність і доцільність, кермував би всією підготовкою. Такий орган повинен би складатися з представників тих установ, які мали би щось дати на виставу, і зі знавців діла. До цього органу належало би теж видавати громадську опінію і переводити перегляд експонатів. Він рішав би про те, що саме нам треба показати чужинцям, він означував би, чи дотичний експонат дійсно український, а крім цього його артистичну, наукову, орґанізаційно-громадську вартість. Цей орган дбав би про те, щоби ніхто з українців не важився виставляти своїх творів у неукраїнських павільонах; щоби ті, які виступали би під чужою вивіскою, не сміли одночасно виступати під українською; він подбав би, щоби український павільон представляв дійсно українців, не зважаючи на наші обмежені спроможности.

Польща також бере участь у тій виставі. Американсько-польська преса писала, що вже є затверджений проект павільону, який буде коштувати 350.000 долярів. Не без того, щоби не ладили до того павільону і наших українських здобутків, які будуть фіґурувати як польські, бо з Польщі. Але цього вже буде пильнувати комітет на місці. Наразі поляки випередили нас остільки, що вже мають мати проект павільону. Коли українці його досі не мають, то тому, бо наш Виставовий Комітет у Шикаго мусів був припинити всі свої підготовчі заходи наслідком відомого протесту проти участи українців у виставі.

У нас, у Галичині, повинна початися робота, яка припаде нам до виконання. Преса мусітиме займатися основно цією справою. Українці архітекти, бодай ті, що згуртовані в українському Технічному Товаристві, повинні заздалегідь обміркувати собі проект павільону, ще заки їх запросить до цього Виставовий Комітет чи якась особа або установа тим Комітетом уповажнена. Інституції повинні також подумати у свому обсязі, щоби в недалекій будучности могли виступити з готовими заявами щодо розмірів їхньої участи у виставі. Таксамо мистці, промисловці, торговельники. Час ферій добігає кінця і треба буде незабаром про це не тільки думати, але й успішно попрацювати.

Годиться зазначити, що ми маємо вигляди ще й на визначну матеріяльну користь майбутньої світової вистави у Шикаґо. Весь дохід із

неї має піти на ціль, якою кожний українець у нас найбільше дорожить — на нашу „Рідну Школу“. Це вже в Америці принятє і проголошене.

Недовірок міг би поспитати, чи взагалі буде який дохід. — Коли не зайшло би щось непередбаченого, то не може бути сумніву, що буде. Скількиб уділів наш Виставовий Комітет не зібрав, вони припадуть у користь української виставн. До Виставового Комітету вже зголошуються всякі підприємці, які хочуть платити грубі гроші за куток на їхне підприємство в павільоні. Потрібну площу дає місто даром. Крім того Український Виставовий Комітет одержує до розпорядимости всі виставові уладження враз зі стадіоном на 150 тисяч видців на тиждень виключно до свого вжитку. Цей тиждень припадає на найкращий і найдогіднішиий час — на літо. Там виступлять Авраменкові школи національних танків, там виступить український хор, який вже має в Америці свою славу. Отже атракції будуть. Аби тільки половина місць була занята і то по ціні пристосованій до найбільшої депресії — кошт буде грубо покритий. Цеж Америка! Париська кольоніяльна вистава вправді збанкротувала, але все таки її відвідувало міліон осіб денно.

Наразі попрацюймо думкою, яка має в найближчому часі перейти в діло, щоби ми могли показатися гідними тієї чести, якою нас надіяють.

Лев Ясінчук.

Закриття Луцької Просвіти.

Рада луцької повітової Просвіти одержала рескрипт волинського воєводи Г. Юзефського з дня 16. серпня ц. р. про цілковите закриття т-ва з правом рекурсу до міністерства внутрішніх справ у 14-денному речинці.

Мотиви закриття Просвіти: політична, навіть протидержавна діяльність, 4 заборонені книжки, набуті перед 6—10 роками й буцім-то недокладности в рахунковости.

Політичну діяльність воєвідський уряд добачує: в тому, що не були виключені просвітяни, засуджені за політичну діяльність, з міркування, що вони позбавлені можливости вплачувати членські вкладки (за не вплачення їх і мали бути виключені, в 1926 р.); в ушановванні памяти О. Басарабової в 1924 р., хоча ця справа була зліквідована по порозумінні зі старостовом у той спосіб, що були скликані надзвичайні збори й змінена рада (відійшов Пащук, а головою вибрвли Е. Петриківського тоді на бажання самої влади); і врешті в тому, що „Просвіта“ на заклик урядового вязничного патронату жертвувала на подарунки для вязнів з приводу свят Різдва й Великодня (перед кількома роками). Ось уся загроза „публичній безпеці“. Характеристичне те, що про таку загрозу в останньому часі нічого не говориться, а значить — її не було.

Щож до рахунковости, то тут маємо цікаве явище: просто люстратори не знають бухгальтерії і понаписували дивовижні речі. Напр., вони не знають, що поза касою є меморіялові операції, що векслі не готівка й до касової книжки не можуть бути вписані й т. ін.

Властиво луцькій Просвіті за останній час не можна зробити найменшого закиду. І все — вона закрита.

Революція в Бразилії.

З Ріо де Джанейро надходять вісти про новий вибух революції в Бразилії, причому повстання обняло теж провінцію Сао Паольо. Уряд проголосив стан облоги і наглі суди. В часі вуличних боїв упало багато трупів. Торговельний рух завмер зовсім. Перед будинком міністерства праці кинули дві бомби, що наробили великої шкоди. Зачувати, що частина воєнної фльоти перейшла на бік повстанців.

Незавидна доля українського вчительства.

На українське вчительство йде велика нагінка на терені волинської Кураторії. Майже всі учительські сили з Галичини звільнені на основі § 69. учительської прагматики, а є випадки, що звільнили й таких, які мали вже 9 літ сталої служби (Радовичівна). Всім виставили декрети звільнення, на яких ствердили „ненаганне“ поведення — але звільнили. Знов на терені львівської Кураторії звільняють етапами по кількоро що-року зпоміж тих, які мають по 2 або 3 роки тимчасової служби — а сталих зовсім здорових (як напр. Пупко з Турчанщини) кличуть перед лікарські комісії, щоби їх потім переносити на емеритуру. Тому, щоби наші учительські кандидати у цьому році добилися посади — нема мови. Зокрема наші абсольвентки приватних семинарій „Рідної Школи“ цілими роками не можуть добитися посади, хочби в найдальшій закутині Польщі.

Батьки --- дітям.

(На порозі нового шкільного року.)

Кінчиться вже час пільних зборів, урядничих відпусток, шкільних ферій. Хлібороб обраховує свої прибутки — плянує видатки; урядник укладає свій надто вузький домашній бюджет. Словом: кожна людина старається свій бюджет так унормувати, щоби хоч сяк-так видержати в часі важкої крізи.

Та при цьому як часто забувають батьки про дітей, суспільність про свою надію: дітвору та молодь. Забувають на ті питання, які часто порушує преса, які ворушать уми наших передових суспільних і культурних діячів.

Як маємо виховати наше молоде покоління? В якій — своїй чи чужій школі — найкраще можна перевести національне виховання? Чи є рація поширення сітки рідних шкіл усякого типу?

А далі. чиж можна уявити собі, щоби наша університетська й ремісича молодь осталась поза скобками суспільної опіки? Як зачуваємо, то прилюдна збірка Товариства Прихильників Освіти не відбудеться мабуть цього року наслідком її заборони. Чиж супроти цього можна допустити, щоби наші незаможні студенти перестали учитись, а тимсамим, щоби щораз зменшувались ряди нашої інтелігенції?! Чиж можна бути байдужим і до виховання цих наших найменших, що без батька й матері мусять тинятись попід плотами та по вулицях або йти до всяких „охронек“ чи „жлубкуф“?

Над вище наведеними питаннями мусить наша суспільність добре призадуматись і зрозуміти, чому для неї наказом нинішньої хвилі є взяти під свою матеріяльну й моральну охорону українську дітвору, українську молодь гімназійну, семінарійну, академічну й ремісничу ... полів. У нас вже істнують відповідні виховні і гуманітарні організації: „Рідна Школа“, „Т-во Прихильників Освіти“, „Т-во Опіки над Молодю“. Треба тільки поширити по всіх містах і містечках їх сітку й матеріяльно піддержати їх діяльність. Ми мусимо дати доказ, що вміємо оборонити нашу молодь перед денаціоналізаційними впливами, що вміємо виховати нашу молодь виключно для себе, для своїх національних ідей, творчу й національно свідому.

Матеріяльна поміч батьків — дітям мусить бути масовою і мусить обняти усі верстви нашої суспільности. І це не поміч одноразова, що зводилась би до принагідних збірок по церквах та вулицях. Це мусить бути поміч постійна, безперервна, яка уможливлялаб інтензивну працю наших виховних і гуманітарних інституцій.

Кожний український дім мусить у своєму бюджеті передбачити рубрику: батьки — дітям. Українські кооперативні установи та приватні крамниці чи фабрики — 2 проц., урядники зі своїх місячних поборів та робітники із своїх заробітків — 1 проц., наші селянки по 4 яйця тижнево, мущини якусь частину збіжжа чи ярини місячно. Справа допомоги дітям та молоді повинна обхопити й нашу заможну дітвору та молодь. Дома та в школі, де тільки найдемо нагоду, мусимо провадити з дітьми відповідні розмова та заохочувати їх до того, щоби кожний гріш, який малиб видати на солодощі чи забавки, віддавали для убогої нашої молоді. Діти моглиб також складати гроші до відповідних ощадностевих

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 26. СЕРПНЯ 1932.

ЯР. МАНДЮКОВА. 3)

Опера в цопотському лісі.

(Докінчення.)

Нечайно вдаряє 8-ма година і в цій самій хвилині чути голос трубки.

З рухливої, розбавленої юрби творяться камяні статуї. Хто як сидить чи стоїть, так і камеліє.

Тихо, мов маком сій.

Зпоза замкненої куртини чути голос сопілки (річ діється в Піренеях). Маю враження, що тужний її голос відбивається по скелях кількакратним відгомоном, а далі віддалюється — втихає.

Куртина розсувається.

На сцені дикі піренейські скелі, порослі де-куди мохом, з боку могутній ледівець, що сходить аж ген-ген у долину, а на одній скелі дрантива колиба пастуха.

З двох протилежних сторін надходять пастухи Педро й Нандо.

Третя година зранку. На небі видно ще бліді мерехтячі зорі, на обрію рожевіє, мряки, що снуються між горами, починають щезати й поволи перше проміння сонця освічує верхи скель, а далі колибу й інші гори.

Педро, який все життя перебув на самоті, щасливий та веселий. Самота не нудить його, він захоплений красою природи, тільки бажає ще одного щастя, а саме: жінки.

Нандо висміває його й каже: жінка — це лиш каплина щастя, а море терпінь.

На це надходить дідич Себастіяно зі своєю любкою Мартою і щоб її позбутися, хоче віддати її за Педра, а в посагу дає їй млин і поле.

Невинний Педро, щиро врадуваний мнимою добротою Себастіяна, радо годиться на цей проєкт та йде в низину, не зважаючи на осторогу Нанда: в низинах живуть люди тісно, там усі злочини, сварки, нещастя, а ти так легкодушно кидаєш рай!

Кінчаються щасливі хвилини для Педра, він іде за своїм щастям...

Друга дія. На сцені старий млин, завалений міхами зі зерном, а далі ліс, потічок журчить, крутиться коло, перекинений місток, веться доріжка, в млині гамірно. Старий мельник замітає хату, але надходять цікаві дівчата цілою юрбою і випитуються: Чиє то буде весілля?

Входить веселий Педро, його висмівають, але він у своїй наївности думає, що ця загальна радість — з нагоди його вінчання.

Себастіяно на силу вінчає Марту і хоче далі нею користуватися, але вона поволі очунюється зпід його впливу, бачить сильну опору в особі Педра і вперше противиться йому.

Йде весільний похід з 300 осіб у святошній еспанській ноші, зі смолоскипами й ліхтарнями. Дзвонять дзвони у сільській церковці, а Томассо, найбільший авторитет у селі, взиває Себастіяна, аби перервав брудне діло — але за пізно, молодята вже звінчані.

Гості розходяться, молодята лишаються самі в млині. Педро почуває велику любов до Марти, хоче обняти її, та вона, думаючи, що Себастіяно купив його, відштовхує свого чоловіка. Тут показується вся вищість і чесність Педра. Лагідністю і добротою старається зєднати собі Марту, а врешті втомлений засипляє у її стіп.

В третій дії сценерія ця сама. Марта втікає від Педра у свою кімнату, приходить товаришка її, Нурі, і потішає молодого подруга. В душі Марти йде боротьба, в неї прокидується заздрість і любов, вона проганяє Нурі й хоче затримати Педра, який, знеохочений, рішився йти знову у свої любі гори.

В міжчасі надходить Себастіяно; його рахунки з багатою женитьбою перекреслені, от він знову хоче зробити собі забавку з Марти. Але лагідний Педро, ображений, стає лютим звірем: Що, ти хочеш забрати мені моє найбільше щастя? Цього не буде! — кричить він рішучо і в боротьбі душить напасника. „Я вовка вдушив“ — кричить він до людей, а вони не осуджують його як злочинця, тільки кажуть: „Бог покарав Себастіяна“. Педро бере жінку, кидає ненависну низину та йде у чисті, вільні простори гір.

Куртина засувається, тисячі рук оплескують чарівну гру і спів акторів, сцена знову розсувається і тоді летять хмари квіток, несуть їх кошами, китицями, мало не затоплять ними героїв вечора. Ще довго луною розходяться оплески по лісі, але ми скоро йдемо до виходу і з утіхою справджуємо висказ св. Письма: ...і останні будуть першими!

На нас накидаються шофери, візники, доконче хочуть відвезти до хати, але ми чемно промощуємо собі дорогу та йдемо в запашну липову алею, а нею до хати.

А за нами пливе людська юрба, гудять авта, туркотять візки та розносять життя по глухих вулицях сонного міста.

— Знаєш — кажу до чоловіка — Ромко мав рацію, захвалюючи лісову оперу. Скільки дійсно гарного ми побачили: мистецьку інсценізацію, чарівну гру світла, першорядну гру акторів, спів, музику...

— Справді, постановка лісової опери незвичайно щаслива. Літники, спрагнені свіжого повітря, нерадо йдуть у душну салю і тому з такою нетерпеливістю ждуть на лісові вистави, які навівають чар старовинних грецьких драм.

— Все це дуже гарно, але шкода, що не можемо вже бути на Вагнерівських операх.

— То все так з чоловіком: осягне одно — бажає другого!

Розуміється, коли це друге краще і коли його можна осягнути.

...хувок. Наша університетська молодь повинна б використовувати на ту ціль відповідні імпрези. Словом: всі, малі і великі, повинні можливо всі: силами й самі реалізувати та інших заохочувати до реалізації ідеї великої матеріяльної допомоги батьків — дітям.

При кінці насувається ще питання: хтож би занятися цією збіркою? По містах, містечках і на селах, де істнують наші виховні та гуманітарні організації — занялись би вони цією справою. Там знову, де цих організацій нема — акцію матеріяльної допомоги молоді мусить перебрати наше священство. Вони, що мають найкращу нагоду, чи то з проповідниці, чи в читальні цю справу безнастанно пригадувати — можуть збірку переводити при помочі дібраних людей. Треба лиш належного розуміння конечности й негайности помочі та сильної волі. А вдасться напевно!

Гасло „батьки — дітям“ повинно вкорінитись у серця й уми цілого нашого народу в краю та за кордоном. А передумана і вислід поважна акція дасть напевно добрі результати, за які колись молоді покоління будуть батьків благословити.

Степан Конрад.

Кіно для релігійної пропаґанди.

Як повідомляє італійська преса, папа Пій XI. постановив ужити звукової фільми для релігійної пропаганди. В тій цілі до Голівуд виїхали три місіонарі, щоби познакомитися з кінематографічною технікою. Після їх повороту в Чіта дель Ватікано буде відкрите студіо, що реалізуватиме фільми, присвячені життю святих і визначніших церковних діячів від початку християнської ери.

—o—

По широкому світі.

— Президія націонал-соціялістичної фракції в пруському соймі заповіла енергічну акцію на терені парляменту, щоб уневажнити бойтенський смертний присуд.

— В Кашо у Франції відкрили 21. ц. м. світову виставу преси, що триватиме до 11. вересня ц. р.

— Дня 5. вересня ц. р. збирається комітет, що має виладити для майбутньої господарської конференції внесення задля господарської відбудови середньої й східньої Европи.

—o—

Мобілізація гітлерівських штурмівок.

БЕРЛІН, 24. 8. ПАТ. „Берлін ам Морґен“ повідомляє, що управа націонал-соціялістичної партії наказала мобілізацію всіх штурмівців. Членів, що находяться на відпустці, закликали до повороту. Поодинокі відділи находяться від вчора в алярмовій поготівлі.

—o—

Положення в Манджурії.

Манджурське питання починає знову займати на чільне місце. Рішення японського уряду визнати Маджурію без огляду на спротив Союзу Народів, всупереч пактові Кельоґа і вашингтонського договору девятьох держав готово привести дуже далекосяглі комплікації, перед якими пересторігає англійська преса. Крім визнання манджурської держави Японія мала би заключити з нею „приятельський договір“ з цими найголовнішими точками: 1) Японія перебирає на себе відповідальність за охорону нової держави перед зовнішніми ворогами. 2) Вдержання внутрішнього порядку є спільною справою Манджурії та Японії. 3) Потверджується всі права і привілеї признані для Японії попередніми договорами.

Тимчасом з Шанґаю телеграфують про арішт протияпонських настроїв та відновлення гострого бойкоту японських виробів. „Таймс“ повідомляє, що японський консуль в Шанґаю вніс формальний протест до китайського бурмістра проти бойкоту. Побоюються повторення подій з січня і лютого цього року. „Дейлі Телеґраф“ подає телеграму з Токіо, що Японія плянує вже слідуючого місяця повести великий наступ проти бандитів в Манджурії. В Англії сподіються виступлення Японії із Союзу Народів. *(У. Б.).*

Фахово-Доповняюча Школа „Рідної Школи“ в Тернополі.

Від кількох літ істнує в Тернополі українська Фахово-Доповняюча Школа для молодих ремісників (термінаторів). Дня 15. липня ц. р. відбувся кінцевий іспит, з нагоди якого абсольвенти зложили 10.50 зол. на потреби „Рідної Школи“.

Іспит зложили: Білецький Ярослав (столяр) з Івачова Горішнього, Карчмарчук Іван (різьбар) з Тернополя, Краснопера Ярослав, (коваль) з Тернополя, Сендик Теодор (столяр) з Кутковець, Стешин Олекса (столяр) з Березовиці Великої, Телейко Михайло (слюсар) з Гаїв Великих, Чорний Осип (масар) з Тернополя і Яримович Дмитро (столяр) з Івачова Горішнього.

Щодо самої Фахово-доповняючої Школи в Тернополі слід завважити, що ця школа, якою в останньому шк. році управляв емер. проф. ґімн. п. П. Дяків, станула під науковим оглядом та виховним на висоті свого завдання. У шк. році 1931-32 школу візитовано два рази, а саме: з рамени Головної Управи „Р. Ш.“ візитував її в лютім п. інж. Лучишин Іван, а в березні перевів візитацію школи куратор Л. Ш. О. Свідерський разом з начальником фахового шкільництва інж. Козловським і візитатором інж. Фрішом. Обі візитації сконстатували якнайкращий розвиток школи.

Жаль тільки, що школою все таки мало цікавиться як тернопільське так і дооколичне наше громадянство та що наслідком того фреквенція в школі не така висока.

Одначе є надія, що в слідуючому шк. році фреквенція в школі таки збільшиться і ця дуже важна культурна станиця буде користати зі щедрої опіки і заінтересування місцевого українського населення. Цьогорічні записи до цієї школи відбудуться в днях 29, 30 і 31. серпня.

—o—

З побуту в Карльсбаді.

Як виглядає цьогорічний сезон у Карльсбаді. — Тутешні джерела. — Як відкрили „Шпрудель“. — Відвідини посадника Шикаґа Чермака. — Вигоди й розривки.

Карльсбад, у серпні 1932.

Другий сезон — „Гохсезон“! Який він в цім році нужденний! Статистика виказує заледви 16.000 гостей, тоді, коли то до славних карльсбадських джерел зїзджалося річно 70—80.000 курацийників. Навіть найкращий, найвигідніший і з великим комфортом уладжений готель Пуппа стоїть, аби не далеко від правди втекти, пусткою. А про інші, підрядніші, нема що й казати. Про приватні мешкання і не згадую — вони й на лік гостей не мають. Не помогло і подешевлення мешкань. Умебльована кімната пересічно від 15 ч. к. до 20 ч. к. денно. Страва також не дорога. Сніданя від 5—8 ч. к., обід 10—18 ч. к., а вечера дещо дешевша від обіду. На купелях є знижка, лікарі гонорар знизили теж, такса курацийна також менш... тож можна більше хотіти від купецького хисту громадян Карльсбаду?

Все те нічого не помагає. Місто обдовжене, як то кажуть, по вуха. Батьки міста, а з ними і бурмістр, журяться і ломлять собі голову, як передержати кризу. Навіть експедиція мінеральних вод і найкращих солей не калькулюється, як пояснював мені директор заведення. Давніше той інтерес приносив містові грубі міліони, нині працює з дефіцитом. Життєва стопа пересічного громадянина Карльсбаду чи пак Карлових Варів упала непомірно в порівнанні з передвоєнними часами. Мешканці це добре памятають і тужать за тими щасливими днями. Аби бодай на хвилину забути про злидні щоденного життя, вибираються вони кожного вечора послухати музики і перейтися по корзі. Думав би хтось, що так багато гостей зїхало до Карльсбаду, а то добрих 50 прц. — тамошні мешканці.

Правдиве число курацийних гостей можна побачити лише рано при питті води. В тім часі їх справді мало.

А є тут багато джерел, що доставляють сотки тисяч літрів на мінуту. От хоч би такий **Sprudel**. Сцена та так і представлена на плоско-

---

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 26. СЕРПНЯ 1932.

ЛЕВ ЯСІНЧУК. 2)

ТЮРМА НА МОРІ.

Модерний Гадес. — Тюремне життя. — Тюремна прислуга. — „Земляки“. — Саля трибуналу. — Радянські горожани. — Публика.

Приходимо в дивну ясну салю, де при високих пультах урядують стоячи два цивільні урядовці з відзнаками поліції на клапах сурдутів. Мені дають у руку ту картку, на підставі якої вчора мене не випустили з корабля. Там між іншим вписана мета моєї подорожі, а на кінці — питайник. Нехай рішає вища влада. Ріжними салями, кімнатами і сходами переходимо до величезної галі, якої стіни на половину з вікнами. Стеля півкруглий, з палених поливаних кафлів. Довкола салі широка галерія, посередині півколової галерії орган з мідяними трубами. Нижче органу, на кафлевому помості підвищене обгороджене місце з пультом. Тут відбувається в неділю богослуження, а від пульта голосять слово Боже тим нещасним жертвам, що сюди попали. З обох боків галерії звисають два великі ам. прапори; символ сили, яка починає десь давити. Серед салі два ряди лавок з поруччям, на яких позасідали непевні люди. По салі крутяться на всі боки старі урядлнички, грубі й тонкі, зі стриженим волоссям і без, в окулярах і без, на лиці чорні, білі й мішані, з поліцейськими відзнаками на суконях і без відзнак. Так само ріжної масти мущини: білі, чорні й мішані, в уніформах і без. Деякі навіть порозсідалися між відпроважеими. Сидять усуміш: жінки й мущини. Діти вганяють, верещать, докучають. Якийсь нахабний хлопчисько, з порядним знаком від чарівника на губі, ляг на моїй лавці і викрикує мені свою фантазію. Щоби швидше перестав, я ніби не звертаю уваги на нього. За це він штуркає мене своїми подертими черевиками. Це мене ще не зовсім зворушило. Я потонув у своїх думках, які летіли ген далеко в рідний край, до своїх, до родини, які ставили поруч себе дійсність і фантазію, розбирали розсіяну брехню. Тоді хлопчисько сів близько побіч мене й почав співати та грати на мому рамени, як на якій гітарі. Очевидно — тоді я вже відігнав його на якийсь час.

Вештаються жінки всякої підозрілої кондуїти й фаху.

Всі урядові особи мають тут час. Не зважаючи на те, що ми прийшли пів до одинацятої вполудне, нікого не покликують до переслухання, бо... в дванацятій буде обід.

Вже дванацята. Кличуть на обід. Ріжними чистими коридорами, виложеними білими кафлями вдолині, переходимо до просторих, ясних саль, де довгими рядами стоять столи, понакривані великими аркушами білого паперу. Засідаємо на звичайних кріслах і — хто вже тут привик — їсть з апетитом. Дехто вже мав час привикнути, бо сидить і кілька тижнів та дожидає, щоби хтось заплатив за нього високу кавцію, або його завернуть, а то й будуть держати не знати доки.

Обід зовсім можливий, так як у кафетерії: добра фасолева зупа (яку їдять радо особливо мадяри, бо вона аж червона від паприки), вепрове мясо, капуста, одна печена бараболя, два кусники солодкого „пляцка“, білесенький хліб, масло та молоко або кава. Вода трискає до гори зі стовпів, розложених по кутах, можна її пити до-схочу. По обіді все вертає до великої салі з круглим кафлевим небозводом і... жде. Ох, знаю я такі прикази: „вартен“, „зачекаць“, „сію мінуточку“, „алатептя“, а тепер vait o moment. Всюди однаково.

Вечера теж можлива. Ґуляш, бараболя, білий або чорний хліб, масло, чай. Хто голодний, тому додають. Усюди чисто, кухарі в білесеньких одягах. При всяких переходах обчислюють нас. По всіх закрутах коридорів стоять тюремні дозорці. Ніяких пояснень ніхто не дасть. Навіть не відзветься. Між кухарями є й наші. Один сухенький, із сірим лицем, якби мав болячки в череві. Чую, що говорить по українськи, подаючи страву деяким полякам. Заговорюю до нього по українськи, навіть не відповідає. Чую другого. Цей грубий. Колиб не в кухарському білому одязі, я думав би, що це різник. Питаюся просто:

— Ви відкіля, земляче?

— — —

— Говорите так, як у Галичині.

— Ми говоримо розмаїто.

Нема що дальше відзиватися. Не виключене, а навіть правдоподібне, що вся обслуга — це самі поліцейські.

В год. 1. вполудне покликують нас. Кажуть забрати всі річи, які відтак доводиться залишити в передсінку салі розправ, повному бруду й павутини. Сідаємо в салі розправ у двох лавках, на визначених місцях. Саля невелика, на жовто мальована, з великанськими вікнами у двох стінах. Напроти нас судейський стіл з дубового дерева природної краски. Посередині вирізаний у виді підкови, зверненої кінцями до нас. Це місце для переслухуваного. За столом сидять у „каки“-уніформах комісарі еміграції. Предсідник посередині з чотирогранною, угловатою головою, зротястою чуприною до гори, у великих окулярах. Коли встане, видно його незугарну стать. Говорить дуже пиняво, починає довгим протяжним „енд“, що звучить у нього як „и-и-и“. Перебирає папери ще поволіше. Його товариш мулят, сіро-бронзової краски, в окулярах, з добродушним лицем, подобає на нашого „ґазду“. По другому кінці писар, чор-

тріє на мінуту. Денно це дає до трьох міліонів літрів. Частину цієї води випивають люди, багато йде на купелі, часть до пляшок на експорт, а з решти добувають сіль. Річна продукція соли з карльсбадських вод дає около 100.000 кґ. Таку то благодать Божу мають чехи. От щоб нам так у Черчі! — подумав неодин.

Милий Боже, таж то гроші самі вискакують із землі. Щасливий був пес Карла, що відкрив це джерело!

Відомо, що терми сягають часів цісаря Карла IV. Коло 1349 року був він у цих околицях на полюванні. Пси витровили оленя й один з тих псів пігнав за ним. Олень перескочив з одної скали на другу, а бідний пес упав у дебру. Слід був би по нім загинув, якщо не впав би був до горячого джерела, де з болю від попарення став сильно скавуліти. Скавуління зачув цісар і негайно приказав шукати пса. Двораки пса найшли і то ніби в тому місці, де є нинішній Шпрудель. Сцена та так і представлена на плоскорізьбі в кольонаді.

Не менше важне і друге джерело: Mühlbrunn. Теплота його води дещо менша (53.7°C), а вит датність також (17.5 на мінуту). Воду цю найчастіше подибуємо в торговлі, бо управа купелів висилає річно 3 міліони пляшок Mühlbrun-у у світ.

У Карльсбаді є ще більше джерел; всі вони горячі і мають пристосування в лікуванні.

Лікують ними всякі недуги шлунка, кишок, печінки, лиху переміну матерії і т. п. язви. Видно, що на одну з тих недуг хорий і бурмістр міста Шикаґо Чермак, бо цими днями він прибув до Карльсбаду. Але не про це йде, що він хорий і що приїхав, а про те, як то його краяни витали і до нинішнього дня в ріжних околицях краю витають. Ціла чеська преса вже від довшого часу повідомляла, що має приїхати п. Чермак з Америки, аж дочекалася. Напроти нього виїхала делеґація, приняли його щиро-сердечно, з отвертими руками і чистою душею. Сердега з радости аж плакав.

Ціла преса була переповнена згадками про його життя, приватну і публичну діяльність, ба, навіть і про його рідню. Нема то нині дня, щоби не було згадки в пресі, без огляду на партії, про бурмістра Чермака. Всі міста хочуть його витати, кожний з ним радо хоче поговорити, а родинне місто Кладно справило йому справді княжівське приняття. Сердега не міг навіть відвідати своєї рідні, лише управа міста приказала їй ставитися у репрезентаційних сальонах міської ради, де небагато вона могла зі своїм родичем побалакати.

Це так мимоходом. Вертаючи до Карльсбаду, скажемо, що місто розложилося в долині ріки Тепля, досить вузькій, а що сильно розбудувалося, то мається враження, немов би камениця над каменицею стояла в уложенні амфітеатральнім. Місто наскрізь европейське. Чисте, з богатими виставами і великим числом льокомоцій. Хочете розривок, то є їх тут так багато, що незамітно минув би вам і рік, не кілька тижнів, у котрих звичайно переводиться курацію. Є тут театр, кіна, концертові салі й інші місця, в котрих культурна людина може приємно перебути вільний час. А як забажаєте сонця і свіжого повітря, то зробите кілька кроків і ви вже на горі. Звідси розлягається чудова панорама Карльсбаду і подальших околиць. Хочете піти дальше в ліс, то вигідними стежками дійдете в найдальші закутини. Змучений — сядете на лавочці відпочати, або увійдете до каварні, котрих тут у лісі досить багато.

Для гостей, щоб розвіяти їх журбу і дати їм змогу забути про буденні злидні, грає чудова орхестра, зложена з 50 осіб. Рано грає при „Шпруделі" і „Мільбруні" а пополудні в Ловецькім домі і міськім парку. Тричі в тижні відбуваються музичні симфонії.

Не забули тут і про спорт. Гарно уладжені грища для футбольістів, ситківкарів, уїжджальні для їздців, стрільниця для стрільців, плавальні для пливаків і т. д. Є і на курації загорілі спортсмени, які щодня тренують. Шкода їх енерґії! Ліпше якби прийшли до нас на косовицю і жнива. Прошу лише не сміятися з мого предложення. Вониж думають, що все те зроблено для їх вигоди, а мені здається, що також і на те, щоби ближньому з кишені витягнути трохи гроша. А ви, любі читачі, як гадаєте?

М. Н.

Опір проти колективізації.

Радянська преса звертає увагу на щораз більшу діяльність протибільшовицьких елементів на радянському селі. Вказує на зростаючу крадіж на школу колективів і дорікає владі за лагідність супроти винуватців. З приводу масових крадежей і збіжевої спекуляції запав досі тільки один смертний присуд, але й того не виконали.

„Правда" повідомляє, що кулацькі елементи розкрадають не тільки збіжє, але й інвентар і складові части машин, щоб унеможливити роботи в полі. Були випадки, що нарід розібрав цілі будинки в колективах. Кулаки намовляли до крадіжей індивідуальних господарів, а навіть членів колективів. Ґазета наводить такі випадки зловживань: в Козятинському районі обтяли колосся у снопів на просторі 25 гектарів, в донецькій окрузі індивідуальні господарі напали на млин, щоби заграбити муку, яка належала колективам. Крім того були випадки саботування, підпалів і забирання з колгоспів документів, що походять з часів виласнення заможного селянства, причім грозили пімстою учасникам тих виласнень. „Ізвестія" стверджують, що селянство покидає масово колективи, головно наслідком кулацької аґітації, яка використовує хиби місцевої адміністраційної влади.

Великі маневри у Франції.

У Франції розпочалися великі летунські маневри, яких ще не було після світової війни. Беруть у них участь не тільки літаки, але й бальони, протилетунська артилерія, технічні відділи і т. п. Маневри відбуваються в Льотаринґії, та мають скінчитися нічною атакою 400 літаків на твердині Верден і Мец. Влада подбала вже про забезпечення цивільного населення. Атаку на Верден попередить воздушна атака на електрівню в Мецу.

Господарська нарада у Варшаві.

В міністерстві рільництва у Варшаві розпочалися 24. ц. м. наради комітету економічних студій середньо- і східноевропейських держав. Наради відкрив віцепремієр проф. Завадський. Від чужинних держав промовив болгарський делеґат Робев. Предсідником нарад вибрано д-ра А. Розе, який предложив програму чотироденних нарад, що мають звсувати становище рільничих держав середньої й східної Европи на сесії комітету, що має відбутися 5. вересня в Стресі. Крім того денний порядок передбачує обмірковування положення цих держав з огляду на проектовану світову конференцію монетарну й економічну аґіжно з резолюцією льозанської конференції та біжучі справи. Вибрано три підкомісії для справ торговельних, фінансових і адміністраційних та редакційну комісію.

Останні вісти

РЕКОНСТРУКЦІЯ ПОЛЬСЬКОГО УРЯДУ.

Варшавські опозиційні часописи й дальше приносять вістки, що з початком вересня переведуть реконструкцію польського уряду. В якім напрямку піде ця реконструкція поки що невідомо, бо мовляв, ост. часами становище прем. Пристора скріпилося. Зате здається нема сумніву, що реконструкція торкнеться передовсім мін-ства скарбу. Цю теку радиб віддати комусь, що зумів би дати собі раду із щораз більшими фінансовими труднощами.

У варшавських купецьких колах кажуть, що міністр Зарицький хоче зліквідувати комісію, яку свого часу покликав міністр торговлі та промислу для акції помочі купецтву.

ЯК „РЕАГУЄ" П. МІХАЛ БАЧИНСЬКИЙ.

Як відомо послові ББ. комісареві Народнього Дому у Львові М. Бачинському закинули неправильности в господарці Н. Д. Це відбилося було відгомоном у суді. Бувш. віцекомісар Нар. Дому Липецький жертвував докази правди на ті закиди. Покищо розправу відложили. Тепер Липецький розіслав отверті листи, в яких закинув Бачинському руйнуючу господарку в Нар. Домі.

У відповіді на поставлені закиди пос. Бачинський у вівторок „зареагував" так на пороблені йому закиди, що чинно зневажив дир. Липецького.

ДОВКОЛА АРЕШТУВАНЬ В ЗЕЛЕНІЙ ПОВ. НАДВІРНА.

У звязку з ліквідацією академічної кольонії в Зеленій (пов. Надвірна), про що згадуємо теж у сьогоднішніх новинках, повідомляють, що на кольонії було загалом 90 академиків, із чого 34 з Варшави, 26 із львівського і з келецького воєвідства.

БУРЕВІЙ.

Над містечком Березовом перейшов у вівторок буревій. Вихор зірвав зовсім дах із поверхового дому Філера в ринку, та кинув його далеко. Рівночасно злавна буря розірвала телефонічні й електричні дроти і поломила багато овочевих дерев.

БОРИСЛАВ, 24. 8. ПАТ. Над дрогобицьким повітом лютувала сьогодні страшна буря з градом величини ліскового горіха, що вкрив поверхню ґрубою на кілька цм. Хоч було сонце град перестояв увесь день, головно у тінистих місцях. Найбільше потерпіло від граду село Залокіть, де всі дерева оббило з листя. В багатьох хатах град повибивав шиби в вікнах. Зелениня в городах і на полях потерпіла дуже. У Гумниськах грім ударив у хату кольоніста Кошарського та спричинив пожежу. Згоріла хата та госп. будинки із живим і мертвим інвентарем.

СТАНИСЛАВІВ, 24. 8. ПАТ. Буря, що лютувала в деяких повітах воєвідства, перевернула дерево на дорозі між Крехівцями та Лисцем, що перервало телеґр. і телефонічні дроти. Комунікацію небаром привернули.

У селі Боднарів (Станиславівщина) підчас бурі грім убив Якова Бережницького, як пас худобу на полі.

ВДАЧНИЙ ЛЕТ.

СТ. ДЖОН, 24. 8. ПАТ. Летун Лі і Бочкон осіли в Гербур Грейс сьогодні рано в год. 7.25.

БРІНІНҐ ПЕРЕГОВОРЮЄ З ГІТЛЕРІВЦЯМИ.

БЕРЛІН, 24. 8. ПАТ. Коаліційні переговори між центровими партіями та нац. соціялістичною ведуться неофіціяльно дальше. Торкаються не лише коаліції в Прусії, а й в Німеччині. Ці центру ті переговори вестиме бувш. канцл. Брінінґ. Він тому перервав відпустку та відїхав до Штутґарту, де йдуть переговори.

ШЕФ ГІТЛЕРІВСЬКИХ ВІДДІЛІВ У БАЙТЕНІ.

БЕРЛІН, 24. 8. ПАТ. До Байтену приїхав шеф гітлерівських відділів кап. Рен і на приказ Гітлера відвідав засуджених на смерть. На двірці витав Рена гітлерівський посол кап. Гайнес із умундурованими пробоєвиками. Вони кричали: „Увільнити вязнів!" До кількох хвилин зібралося в місті в кількох місцях багато тисяч народу. Сильне поліц. поготівля вдержало порядок.

ГЕН. САН ХУРІО ПЕРЕД ТРИБУНАЛОМ.

МАДРИД, 24. 8. ПАТ. Сьогодні найвищий трибунал почав розглядати справу ген. Сан Хурія, його сина й інших військових, які були провідниками невдалої змови проти еспанського уряду. Прокуратор у промові домагався кари смерти для ген. Сан Хурія, а кари тюрми для інших обвинувачених.

Німецький уряд не уступає перед терором.

Національно-соціялістична фракція пруського сойму відбула 23. ц. м. засідання, на якому обговорювали справу судового присуду в Байтені. Після засідання оголошено декларацію, яка стверджує, що національно-соціялістичну партію цей присуд вразив болючо та що вона вжие всіх леґальних засобів, щоби злаґіднити смертний присуд, виданий на п'ятьох членів.

У відповідь на те уряд республики видав комунікат, який підкреслює, що евентуального помилування ніяк не можна осягнути політичним переворотом та що справу можна трактувати зовсім незалежно від політичних впливів, при чому можна брати під увагу тільки правні моменти і гуманітарні оглядн.

ний-пречорний, з кучерявою чуприною, теж в окулярах. Дальше сидить якийсь „містер" у гранатовому одязі, з поліцейською відзнакою на сурдуті. На голові ясне волосся, на носі окуляри. Перед нами просто вистава в оптика. Чого це той пан? Ага, вже знаю: це напевно наш земляк, хахол; він сидить як російський перекладчик для справи двох совітських інжинірів, що їдуть на „командіровку" „інспіцирувать" електричні й „афтомобільні" заводи. Решта підсудних сидить наче публика. Розправа явна, ніякого шепоту. Починається від знаного кінця: імя, літ, роджений, дружина, діти, платня, чого, за чим і т. д.

Пріє чорний мурин, записуючи якийсь там „переулок" у „Маскве". Довге воловодження, всякі прості і підставні питання. Наш земляк перекладає їх на московську мову українським „произношенієм".

— Чи належите до камуністичної партії?

— Ні.

— Чи будете „в Соединених Штатах распрастранять камуніческу пропаганду"?

— Нет.

— Чи таку заяву вже складали кому?

— Американському консулеві „в Риге".

— Чи ви будете аґітувати у Злуч. Державах за перевернениям теперішнього державного устрою?

— Ні.

— Чи ви вірите, що можна насильним способом перевернути державний лад, „убівать чіновнікоф"?

(Павза).

— Як то? — крутиться москаль. — Чи ви особисто вірите? Бо, коли ви вірите, то можете це й зробити. — Як то? — знову хоче москаль витиснути відповідь.

— Так, як зробили більшовики в Росії.

(Докінчення буде.)

НОВИНКИ

— З Черча. Осінний сезон у Черчу зачинається з суботу 27. ц. м. при звуках скочного джезбенду і концертового виступу артиста Юстіні-Тисяча. З огляду на помітний наплив лікуванців у останньому тижні та численні зголошення на перші дві вересня, Управа продовжить мабуть сезон поза 20-ий вересня ц. р. Ціни на цей сезон досить нижчі. 268 1-1

— Електрифікація околиць Львова. Після переведення елетрифікації Зимної Води і Брюховичі окружне електрифікаційне заведення розпочало передвступні роботи, що мають на меті провести електричну трасу на терені громад, положених між Персенківкою під Львовом і Жовквою. Сюди належать громади: Сихів, Винники, Лисиничі, Кривчичі, Сороки, Ляшки, Вайсберген, Муровані, Дубляни і Ситихів у львівському і в жовківському повіті: Кошелів, Доротищі, Малий, Новесело, Куликів, Надичі, Мервичі, Візенберг, Смереків, Сопошин і Жовква з заліщиками в громаді Винники до фабрики цигарків в Лисиничах, в громаді Дубляни до науково-рільничих заведень і в громаді Куликів до трансформатора. Тим способом буде зелектрифікованих двацять кілька громад, що окружають Львів.

— Сіль подорожіла вдвоє. Таку вістку подають із Варшави, де тільки й думають над способами нагнати нові гроші до державного скарбу. Досі за 50 кг. промислової соли платили 2 зл., тепер ціна піднесена на 3.75 зол. Таксамо сіль для худоби в грудках підскочила в ціні із 1 зол. на 2.75 зол.

— Невже знижка цін цукру? Економічний Комітет міністрів, як повідомляють із Варшави, обмірковує можливість обниження цін на скартелізовані товари. Дотеперішні досліди виказали, що ціни багатьох товарів можна обнизити без загрожування екзистенції продуцентів. Проти цього виступають інтересовані кола, вказуючи на те, що знижка внутрішніх цін могла відбитися шкідно на експорті, як вугіль, залізо, нафта, цукор. Дальше вони звертають увагу на те, що за границею розпочався в останніх часах звишений рух сирівців рільних продуктів, а це зменшить відхил ножиць цін і може довести до їх звиження. Будь-щобудь говорять вже про те, що в найближчому часі будуть знижені ціни цукру на 20 сот. від 1 кг.

— Комуністична кольонія в Карпатах. У звязку з арештуваннями в академічній кольонії в Рафайловій і Зеленій пов. Надвірна повідомляють, що кольонія була зорганізована академічним літературно-мистецьким кружком зі Львова. До виконного комітету входили: інж. Крумгольц, інж. Вайман і студ. Айзенберг. Життя кольонії було зорганізоване на комуністичний лад. Учасники ходили нагі, процвитала теж вільна любов. Арештовано 13 осіб, між ними три студентки. В останньому часі арештували теж інж. Крумгольца.

— Родинна трагедія. До одної реставрації коло костела Елисавети у Львові прийшов молодий мужчина і випивши склянку пива, зажив отрую, від якої упав на місци трупом. Показалося, що самогубством скінчив Юрій Гроблевський, абсольвент хемічного виділу львівської політехніки й б. службовець ходорівської цукроварні, тепер без посади. Перед кількома роками він оженився з почтовою урядничкою, яку опісля перенесли зі Львова до Перегінська. Тут вона залюбилася в іншому мужчині і повідомила про це свого чоловіка, що жив по кавалерськи дальше у Львові. Недавно дістав від неї лист, в якому заявила рішучо, що більше до нього не належить. Це й було остаточною причиною, що Гроблевський, безробітний, рішився згинути.

— Ріжні вістки. Між учнями вищих кляс жидівської гімназії в Чернівцях викрили комуністичну організацію, якої головою була дочка багатого фабриканта Галина Губер. Всіх арештовано. — У Пруті під Коломиєю втопився підчас купелі 21-літній Осип Рудницький з Коломиї.

— Пожежі. В Рокітниці пов. Ярослав згоріла загорода Катарини Криса. Жертвою вогню впало 30 кіп збіжа. Арештовано Францішка Майку, що підпалив з особистої пімсти. — В Розбіжу згоріла загорода Катарини Андрійчак, що крім хати і стайні втратила 21 кіп збіжа.

— Смерть за крадіж яблок. Маляр Гаік в Тисьменичанах пов. Товмач приловив Дмитра Велещука на крадежі яблок і вдарив його так сильно лопатою по голові, що той умер в дорозі до шпиталю. Гаіка арештували.

— Розстріляли двох шпигунів. В Кремянці розстріляли 23. ц. м. на основі судового присуду двох людей, засуджених на смерть за шпигунство в користь чужої держави. Розправа тревала два дні при замкнених дверях. Телеграфічна просьба оборонців до президента республики, щоби їх помилував, осталась без відповіди, тому присуд виконано.

— Бавляться у військо. На стрільниці військового приспосіблення у Замості учениця місцевої гімназії Квятковська, стріляючи з фльоберту поцілила в голову учня 5. кляси тоїж гімназії Шепса і вбила його на місци.

— За бойкот міських торговиць. В партійній домівці „Визволення" у Варшаві поліція перевела ревізію, шукаючи за відозвами головної партійної управи, що накликують селян до бойкоту міських торговиць в часі від 4. до 11. вересня ц. р. Акція політичної партії має на увазі господарські інтереси, а влада добачує в ній політичну тенденцію, спрямовану проти інших суспільних кляс.

— Евхаристичний конгрес. В Копенгазі відбувся евхаристичний конгрес, що був найбільшим зїздом католиків у північних краях від часів реформації. Понтифікальне богослуження відправив кардинал Гльонд. В процесії взяло участь двох кардиналів, 10 епископів і 20 духовних з ріжних країв.

— Катастрофа підводного судна. Французька соціялістична партія атакує французький уряд, що затаїв вістку про катастрофу підводного судна „Арго", яка склалася ще 19. липня ц. р. в часі маневрів. Судно впало на дно моря і щойно після 18 годин з великим трудом добули його на поверхню води. Наслідком цього випадку один чоловік із залоги вмер на удар серця, а механік збожеволів.

— Отже хто він був? Загранична преса займається убитим в Парижі міжнародним авантюрником, що назвав себе князем Бурбоном, а навіть неправесним сином австрійського цісаря Франца Йосифа. „Лентрансіжан" повідомляє, що він називався дійсно Подовані і був дезертиром з австрійського полку гузарів. Визначався великою інтелігенцією та знанням. Цитував цілі уступи з Вірґілія і з інших клясиків, говорив знаменито по французьки, англійськи, еспанськи, німецьки та російськи, обертався на всіх пануючих дворах в Европі й посередничив між ними та Злученими Державами. Переслухана вбивниця еспанка, Брав Соляр зізнала слідчому судді, що вбитий займався в останніх часах справами Еспанії й в 1927 р. брав участь у змові проти диктатури Прімо де Рівери.

— Мусоліні зажурився, бо статистика виказала, що в Італії є 666 тисяч жінок більше ніж мущин. Як відомо, Мусоліні дуже дбає про природній приріст італійського населення і визначив навіть високі премії з державного скарбу для жінок, що приведуть на світ якнайбільше дітей. Тепер він міркує над тим, яким способом та надвишка жінок могла би також родити діти.

— Любов не знає перешкод. Якийсь Артур Вінкей всів на льокомотиву в паровозівні залізниці в Бальтіморе і поїхав. Їзда скінчилася розбиттям машини й арештуванням Вінкея. При переслуханні він зізнав, що хотів конче бачитися з нареченою і вибрався до неї льокомотивою.

— Найбільший тунель на світі. У вересні ц. р. буде відкрита для руху зал. лінія Фльоренція-Больонія. Лінія довга на 63 км. і перетинає Апеніни, переходячи крізь тунель, що тягнеться на просторі 18 і пів км. Отже це найдовший тунель на світі. На тій лінії находиться крім того 30 менших тунелів, 38 мостів і віядуктів. При будові великого тунелю працювало 3.000 людей, що зужили 981 тон динаміту.

Як виглядає нутро землі?

За давнішими поглядами нутро землі складалося з розжареного плинного ядра, з якого відтак бралася маґма вульканів. За новою, дуже правдоподібною гіпотезою Віхерта ядро землі є грубою на 10 тисяч кільометрів і до 4000 ступнів Цельзія горячою металевою кулею. Ця куля загорнена в грубий на 1500 кільометрів камяний плащ. Цей плащ складається з грубої на 200 кільометрів шкаралупи і з грубої на 1300 кільометрів маґмової верстви. Ця гіпотеза Віхерта основується на дослідах скорости, з якою розходяться хвилі землетрусу вглиб землі.

Незгідна з цією гіпотезою є мало правдоподібна гіпотеза Гайґера і Ґутенберґа. Згадані досл дники представляють собі ядро землі, загорнуте вж у три верстви. Пригадуємо, що Арреніюс був теж творцем гіпотези, яка казала, що ядро землі находиться в плинному або газовому стані. Це ядро мало би бути грубе на 12 тисяч кільометрів. Цілка земна кора завгрубшки 400 кільометрів малаб спочивати на грубій на 200 кільометрів плинній і розжареній верстві магми. Якщо річ у цій останній гіпотезі, тяжко уявити собі, щоби ядро землі було в газовім стані тому, що на металеве ядро землі випадає дуже велика густота, а чейже тіло в газовім стані не може мати великої густоти.

Проти неправди.

Заява народніх товариств з Божикова, пов. Підгайці.

„Український Голос" у Перемишлі помістив у числі 26. з 31. липня ц. р. допис під заголовком: „Лідер УНДО-ня при роботі". В тому дописі нападає він на організатора УНДО, селянина з Божикова Гринька Скаскова. Допис від початку до кінця неправдивий, а при тім подає факти, якими обурилися місцеві організації в Божикові. Читальня „Просвіти", кооператива „Єдність" і Т-во „Сокіл", чуючися ображеними тим дописом, просять нас і інші українські часописи спростувати цю неправду, яку подав „Український Голос".

Вони пишуть: „В цьому дописі якийсь несовісний описувач помістив неправду на основателя всіх трьох товариств, Гринька Скаскова. Там написано, будьто би місцева читальня виключила його з членів за присвоєння читальняних грошей. Ми всі підписані товариства заперечуємо це, бо то є неправда. Гринько Скасків є моральним громадянином і працьовником усіх тих трьох товариств і не тільки не міг присвоїти собі читальняних грошей, але навпаки: коли потрібно, то жертвує на читальню найбільшу квоту, а завдяки його довголітній праці по товариствах вони дуже гарно розвиваються".

Таке негідне очорнювання чесних громадян у пресі заслуговує на якнайгостріший осуд.

У власній обороні.

Лист до Редакції.

Високоповажаний Пане Редакторе!

У „Ділі" з 24. липня ц. р. ч. 161 була опублікована кореспонденція, в якій подають до відома, що Кружок Р. Ш. Личакова на чотирьох засіданнях займався справою невиплати платень двом учителькам. Тому, що ця кореспонденція не подає причин спору, проте прошу помістити мої вияснення в цій справі:

За згодою Г. У. Р. Ш. наладив упр. школи виплату платень в такий спосіб: „Українська Каса" на Личакові отворила Р. Ш. біжучий рахунок до висоти вчительських платень школи ім. кн. Льва і виплачувала нам кожного місяця згори платню. Одержану платню сплачував управитель школи за всіх учителів, впродовж місяця, малими частками, вміру того, як впливали гроші на платню. Коли до кінця місяця сплачено цілу належність, виплачувала „Укр. Каса" платню на слідуючий місяць. Так одержували ми платню через 2 роки без задержки, бо все була змога впродовж місяця сплатити зобовязання в Касі.

У місяці серпні 1931 р. одержали ми теж платню з „У. Каси", але впродовж цього місяця не звернули до Каси нічого, бо не було доходів з оплат, а й Г. У. Р. Ш. не могла нічого асигнувати. Внаслідок того не могли ми 1. вересня 1931 р. одержати з „У. Каси" платні. У вересні почали вплинати гроші з оплат, вписового і дещо з Г. У. Р. Ш. Ті гроші повинен я був вплачувати до „У. Каси", щоби вирівнати наші зобовязання за серпень. Цьому, щоб віддавати гроші до Каси, спротивилися вчительки: п-ні Ріплева й Кахникевичівна, мотивуючи спротив так: В касі ми платимо процент — це наш довг. Касі все одно, хто їй довжний і хто платить проценти. Ми не будемо голодні вчити, давайте нам гроші на життя. Я так і вчинив. Вміру вплавів давав учителькам гроші на бони по 20, 10, часом тільки по 5 зол., скільки виплало. Брав теж і собі. Тільки тов. Чорномаз заявив, що не потребує тепер грошей і зачекає, аж буду виплачувати за вересень.

З кінцем кожного місяця вчителі потверджували на лісті платень своїм підписом одержання платні за даний місяць. Підписані лісти передавав я скарбникові Кружка п. Фариині, який переводив цю виплату в касовій книзі. З кінцем вересня підписали вчительки лісту платень за серпень по одержанні зачетів до висоти місячних платень за серпень. В такий самий спосіб виплачував я платні за слідуючі місяці аж до січня, дрібними квотами на бони.

В місяці січні 1932 р. по святах одержали ми з Г. У. Р. Ш. більшу квоту, так що декотрим вчителькам, вирівнуючи платню по конець січня, виплатив я більше, як виносила їхня одномісячна платня. Тоді пригадав я, що пора нам заплатити довг у касі. П-ні вчительки запропонували, щоби довг сплачувати частками, бо: „тепер зима, більші видатки, а в Касі ми й так платимо проценти. Є надія, що по коляді будемо одержувати платню правильно; до вакацій сплатимо касу, а тоді, як в Г. У. Р. Ш. не буде грошей возьмемо знов в „Укр. Касі". Я згодився на це. Розложив наші особисті зобовязання на пять місячних рат і почали сплачувати. Я і п-ні Герасимовичева сплатили до вакацій цілий довг, п-ні Кахникевичівна 3 рати, п-ні Ріплева 2 рати.

В місяці травні 1932, коли із шкільних причин відносини між упр. школи та вчительками загострилися, виступили вчительки: п-ні Кахникевичівна й Ріплева з ...

лобою перед Кружком Р. Ш., що довг в „Укр. Касі" повинен я сплатити, бо в вересні 1931 р. вони підписали лісту платень за серпень на ті гроші, що одержали з Каси; а те, що я давав у вересні, це йшло на платню за вересень.

Кружок вибрав для розслідження справи комісію із трьох банкових урядовців, п-нів: Процькова, Конязевича й Фарини (скарбника Кружка Р. Ш.). Комісія ця порівнувала всі вплати і виплати Р. Ш. вчителям і „Укр. Касі" і найшла їх згідними з моїми даними. Зажадала тоді від мене, щоби я дав письменні докази на те, що ті гроші, які я давав учителькам у вересні 1931 р. поквітували вони на платничій лісті за серпень. Такого доказу я не міг дати, бо гроші давав на бони, а бони при підписуванні ліст звертав власникам і в мене не залишався ніякий письменний доказ.

Подав я тільки один доказ: Кожного місяця по доконаній виплаті платень передавав я підписані платничі лісти скарбникові Кружка Р. Ш. п. Фарині. У вересні 1931 прийшов п. Фарина до шк. канцелярії й зажадав підписаної лісти за місяць серпень. Я виснив п. Фарині справу платень так, як подав уже вище: що гроші, які вплинають, замісць віддавати до Каси, віддаю вчителям на життя і щойно як зачети на платні рівнятимуть серпневій платні, дам до підпису лісту.

П. Фарина памятає те, що по лісту приходив, памятає й мою відповідь. Але комісії цей доказ не вистарчав. Вона признала мою вину в тім, що я давав гроші на бони замісць на книгу виплат, якаб залишалася все в моїх руках і в потребі давала свідоцтво всім виплатам.

Мені поставила комісія до вибору: або заплатити довг в касі, або йти на судову дорогу.

Я заявив комісії, що на судову дорогу не піду, бо не маючи вистарчаючих письменних доказів, не буду наражуватися на коштовний процес, а також і з цієї причини, що не міг би допустити до того, щоби кілька разів у році здержалося навчання в школі з тої причини, що вчитель „правотяться". З тих причин приняв я першу пропозицію комісії і сплатив решту довгу в Касі.

У Львові, 21. серпня 1932.

А. Домбровський.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 24.VIII. 1932. за масло експортове та десерове пріма 2·60 зол., за літру молока 17—18 сот., літру сметани 0·90 зол., копу яєць 3·30—3·40 зол.

Дописи.

БОРЩІВЩИНА. **(Дальше закривання „Просвіт").** Борщівське старство закрило Філію Т-ва „Просвіта" в Мельниці (розпорядок з 8. 7. 1932. ч. В. 52/32), і читальню „Просвіти" в Мушкатівці (розп. з 18. 7. 1932). В обох випадках за причину закриття подано те, що ті товариства мали у своїх бібліотеках заборонені книжки. Такими „забороненими" книжками у філії „Просвіти" в Мельниці були: „Малий Кобзар" Тараса Шевченка, Станиславів 1920. „Наша Земля" І. Раковського, Львів 1925. „Історія Української Держави" Омеляна Терлецького том І. і ІІ. Народній Календар Т-ва „Просвіта" на роки 1929 і 1930. В читальні в Мушкатівці забороненими книжками були: „Кобзар" Тараса Шевченка — Українського Видавництва в Катеринославі, друкований у Ляйпцігу " 1921 р. „Кобзар" — повне видання творів Тараса Шевченка. Том ІІ-ий, виданий Українською Накладнею в Ляйпцігу. Повне видання творів Тараса Шевченка, том ІІІ-ий, тої самої Накладні. „На ріках вавилонських". Літературний збірник, виданий Т-вом „Просвіта" у Львові, 1920 р. Народній Ілюстрований Календар-Альманах „Червоної Калини" на 1929 р. Твори Івана Франка. — В розпорядках старства сказано, що наслідком того дальше істнування товариств і їх діяльність стали небезпечними для держави...

—o—

СПОРТ.

ВИЇЗД УКРАЇНИ ДО САМБОРА.

В найближчу неділю, 28. ц. м., в год. 4.30 попол. розіграє перша дружина України товариські мячеві змагання з першою дружиною Корони в Самборі. Сподіємося, що наша одинацятка зі Львова запрезентує в Самборі таксамо гідно український спорт, як минулої суботи на змаганнях з Єгудою в Тернополі.

Змагання ці попередить зустріч Скали (Мостиська) з Дніпром в год. 3-ій попол.

Як бачимо, то Самбір матиме в неділю неабияку спортову атракцію.

НАЙБЛИЖЧІ ЛІҐОВІ ЗМАГАННЯ.

В неділю 28. ц. м. грають за мистецтво Ліґи: Леґія — Чорні у Варшаві, Краковія — Варшавянка у Кракові і 22 п. п. — Погонь у Седльцах. По змаганнях з мин. неділі стан табелі такий, що на першому місці є далі Краковія (14 змагань і 21 пунктів), одначе наступає їй сильно на пяти Погонь (13 змагань і 18 п.). Дальші місця заняли: Леґія, Л. К. С., Варта, Висла, Рух, Гарбарня і Варшавянка, що мають від 15 до 13 пунктів. Кінець табелі творять: 22 п. п. (11 п.), Польонія (8 п.) і Чорні (5 п.). В найтрагічнішому положенні опинилися Чорні, яким відібрали 9 пунктів за участь у змаганнях їх ґрача, що грав у цьогорічному сезоні вже в іншій дружині. Від того менту Чорні не можуть прийти до себе і ледви чи врятуються перед деґрадацією.

СПОРТОВІ ВИСЛІДИ.

СТАНИСЛАВІВ. **Пролом — Дрор 3:1 (1:0).**

Пролом віддав Дророві два пункти вок-о-вером, не явившись на грищі. Після того відбулися товариські змагання обох дружин, які виграв заслужено Пролом 3:1. Ворота для Пролому стріляли: Попель (2) і Якубув. Суддював проф. Хичій.

—o—

Нові книжки й журнали.

СМІХ НА ВИДІВНІ. Монольоґи й жарти для сцени. Львів 1932. В-во „Русалка". Стор. 16, 8°.

БО ХТО НЕ РИЗИКУЄ... Сценічні жарти з репертуару „Цвіркун" пера Р. Сливки. Львів 1932. В-во „Русалка". Стор. 16, 8°.

ПЛЕКАННЯ ДОБІРНИХ МАТОК І РАСИ БДЖІЛ — інж. М. Боровського — видало Т-во „Сільський Господар" у Львові. Наша пасічницька література збагатилась ще одною важливою книжкою, яка обіймає ще непорушену у нас, а так важну ділянку пасічництва, як плекання добірних маток, а також і раси бджіл. Наука поступового пасічництва, якраз сьогодні, опирається на плеканні серця бджоляної родини і її добробуту — матки. Без доброї матки немає сили пня, ні медозбору — казав американський пасічник Дулітл. Тому в інших країнах пасічники масово і свідомо вміють плекати добрі, плодючі матки. У цій книжці описано докладно про те, як штучно з добірних бджіл виплекати в пасіці, нараз, багато добрих маток, як їх піддавати, вимінювати, парувати з найкращими трутами, значити матки, годувати, зимувати окремо в запас, тощо. Другий відділ книжки займається расами і породами бджіл, які визнані в світі за найліпші, і які можуть жити і в нас та які служилиб для поліпшення нашої домашньої бджоли. Книжка багато ілюстрована і це власне дає змогу і малограмотному пасічникові користати з неї, щоби поліпшити прибутки зі своєї пасіки.

—o—

ОГОЛОШЕННЯ

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Вид. Спілки „Діло", Львів, Ринок 10.